

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องอานาซิดเสียงซับซ้อนแห่งสันติภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยใช้วิธีการดำเนินการวิจัยในหลากหลายรูปแบบ เช่น ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ลงพื้นที่พูดคุย ประชุมกลุ่มย่อย เก็บข้อมูลเสียงบทร้องอานาซิดจากเยาวชนในพื้นที่ สัมภาษณ์ผู้รู้ ครูตาดิกา โต๊ะครูปอนาะ เยาวชน และศิลปินอานาซิดในพื้นที่ และนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมด มาประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ ทั้งจากเอกสาร การสัมภาษณ์ การบันทึกเสียง ทำการสรุป วิเคราะห์ผลการวิจัย เพื่อจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

โดยผลสุดท้ายของการวิจัย ผู้วิจัยคาดหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้มีการต่อยอดโครงการวิจัย โดยการจัดทำโครงการวิจัย เพื่อขอทุนสนับสนุนการวิจัยจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผลการวิจัยที่ได้เกิดประโยชน์ทั้งทางด้านวิชาการ หน่วยงาน และที่สำคัญที่สุด การส่งองค์ความรู้สู่ชุมชนพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการอนุรักษ์ สืบทอดอานาซิด อันที่เป็นที่มาของการวิจัยโครงการนี้

ในส่วนของวัตถุประสงค์ในการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ตั้งแต่เริ่มต้น งานวิจัยโครงการอานาซิดเสียงซับซ้อนแห่งสันติภาพเกิดจากวัตถุประสงค์ในการที่ศึกษาวิจัย ค้นหารวบรวมข้อมูลใน 3 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของบทร้องอานาซิดในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาถึงบทบาทและความสำคัญของบทร้องอานาซิดต่อประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์บทร้องอานาซิดโดยการมีส่วนร่วมของเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

โดยขอบเขตในการวิจัยเรื่องนี้จะครอบคลุมในเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา และการก่อเกิดของอานาซิดในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งด้านบทบาท และความสำคัญของบทร้องอานาซิดแก่ประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตลอดจนแนวทางในการอนุรักษ์บทร้องอานาซิดโดยการมีส่วนร่วมของเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้ง ตัวอย่างเนื้อร้องของบทร้องอานาซิดโดยการขับร้องของเยาวชนในพื้นที่

โดยที่มีการกำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ โรงเรียนตาดิกาในพื้นที่ อ.เมือง จ.ปัตตานี โรงเรียนปอนาะ หรือเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตามระเบียบวิธีวิจัยที่ได้กล่าวไปแล้วในเบื้องต้น จากกลุ่มประชากร ตัวแทนผู้รู้ด้านอานาซิด ครูตาดิกา โต๊ะครูปอนาะ ศิลปินด้านอานาซิด นักเรียนตา

ดีกา นักเรียนปอเนาะ หรือเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี โดยจากการ ดำเนินการวิจัยโครงการอานาซิด เสียงจับขานแห่งสันติภาพ สามารถสรุปผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

5.1 ประวัติความเป็นมาของบทร้องอานาซิดในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ด้านการศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของบทร้องอานาซิดในพื้นที่สามจังหวัดชายแดน ภาคใต้ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนี้ส่วนใหญ่ได้กล่าวว่า เดิมอานาซิดมีต้นกำเนิดมาจากประเทศ ตะวันออกกลาง พัฒนาการและการนำไปใช้ที่เห็นได้ชัด คือ ในช่วงสมัยของท่านศาสดามุฮัมมัด (ซ.ล.) โดยมีวัตถุประสงค์ในการใช้ คือ เพื่อใช้ในการปลุกใจในการรบ โดยที่ได้มีปรากฏใน ประวัติศาสตร์ว่า ในช่วงของการเริ่มการอพยพไปยังนครมาดีนะฮ์ บรรดาซอฮาบะฮ์ (ผู้ที่อยู่ร่วม สมัยกับท่านศาสดามุฮัมมัด (ซ.ล.) และได้มีโอกาสพบ เห็นและดำเนินตามแนวทางของท่าน) ที่ได้ อพยพมาล่องหน้า ได้มีการต้อนรับท่านศาสดา และบรรดาซอฮาบะฮ์ที่ได้อพยพตามมา โดยมีการใช้ บทเพลงอานาซิดในการกล่าวต้อนรับ ภายใต้อารมณ์ที่เห็นใจ คือ เนื้อหาหรือเนื้อร้องต้องไม่ขัดกับหลักการ ทางศาสนา หรือศีลธรรมอันดีงาม ปราศจากการใช้เครื่องดนตรี นอกจาก “ ดุฟ ” หรือกลองหน้า เดียว

นอกจากนี้ ในงานเทศกาลที่สำคัญต่าง ๆ เช่น วันอีด (เทศกาลเฉลิมฉลองตามประเพณี อิสลาม 1 ปี มี 2 ครั้ง คือ ตรุษอีดิลฟิตรี และตรุษอีดิลอฎฮา) วันแต่งงาน ได้มีการนำอานาซิดมาใช้ ในงานดังกล่าวด้วยตามเงื่อนไขที่ได้กล่าวไว้แล้วในเบื้องต้น นอกจากนี้ต้องไม่มีการปะปนกัน ระหว่างชายหญิง เพราะเสียงที่ใช้ในการขับร้อง เป็นส่วนหนึ่งของเอาระฮ์ (ขอบเขตที่ควรปกปิด) เช่นเดียวกัน

ทั้งนี้ ในส่วนพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ประวัติความเป็นมาของอานาซิดไม่ได้มี การบันทึกเป็นหลักฐานชัดเจนทางลายลักษณ์อักษร แต่จากคำบอกเล่า และความทรงจำ ปรากฏว่า อานาซิดในพื้นที่แห่งนี้ได้รับการถ่ายทอดทั้งเนื้อร้องและทำนองมาจากประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย โดยที่ เนื้อร้องจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับการเชิญชวนให้คนประกอบความดี การรำลึกถึงอัลลอฮ์ ชีวิตประวัติและคุณธรรม จริยธรรมอันดีงามของท่านศาสดามุฮัมมัด ระยะเวลาในการเข้ามาของอานาซิดตั้งแต่ช่วงแรกจนถึงปัจจุบันประมาณ 30 - 35 ปี

ซึ่งการเผยแพร่เข้ามาของอานาซิดในพื้นที่แห่งนี้เริ่มแรกปอเนาะจะมีบทบาทสำคัญในการ นำมาใช้ในการขับร้องในงานเทศกาล หรือวันสำคัญต่าง ๆ โดยปอเนาะที่เป็นต้นแบบ และมี ชื่อเสียงในเรื่องนี้เป็นอันดับต้น ๆ ในสมัยนั้น โดยปอเนาะที่มีชื่อเสียงโดดเด่นในเรื่องอานาซิด คือ ปอเนาะกำปังปีแซ ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส และผู้รู้ที่เกี่ยวข้องกับอานาซิดบางท่านได้ กล่าวไว้ว่า ปอเนาะบอนู หรือปอเนาะสมบูรณศาสตร์ในปัจจุบัน ก็เป็นอีกหนึ่งปอเนาะที่ให้การ สนับสนุน และนำร้องในเรื่องการนำอานาซิดมาใช้ในการขับร้องในพื้นที่แห่งนี้

โดยที่ สมัยก่อนเพลงที่เข้ามาตั้งแต่เริ่มแรกที่ใช้ในการขับร้องที่เป็นที่รู้จัก ได้แก่ เพลงบิลอ อีสรอดีล เพลงเซอลานาเออาเย ส่วนนักร้องที่เป็นที่รู้จักในสมัยก่อนที่ขับร้องอานาซิด ได้แก่ ค่ะ หัก ขาวาเฮร์ บูงอ และบางท่านได้กล่าวว่า เป็นนายมะรอบีซึ่งเป็นชายตาบอด

โดยการเข้ามาของอานาซิดในพื้นที่แห่งนี้ ในระยะเริ่มแรกเข้ามาโดยสื่อวิทยุ เทปแคสเซตที่ผู้ที่ เดินทางไปประเทศอินโดนีเซีย และมาเลเซียซื้อกลับมา ท่วงทำนองที่ได้รับความนิยม และเป็น ต้นฉบับของอานาซิดแบบดั้งเดิมจากประเทศอินโดนีเซียและมาเลเซีย คือ ทำนองเพลง อานาซิด แบบบาเต ทำนองอานาซิดปาดังปาซีร์ ในส่วนวงดนตรีอานาซิดที่ได้รับความนิยมในช่วงเริ่มแรก ของอานาซิดที่เป็นวงในประเทศอินโดนีเซียนั้น คือ วงออกัสโซรายา และนุรฮาซามิ ซึ่งได้มีการ เลียนแบบเพลงอานาซิดจากประเทศอาหรับ

โดยภายหลังจากการรับและเผยแพร่โดยปอเนาะในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้มี การถ่ายทอดไปสู่ตาดีกาในพื้นที่ และขยายไปยังชุมชน ประชาชนในพื้นที่ จนภายหลังได้มี พัฒนาการเป็นแบบฉบับเพลงอานาซิดที่มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งแต่งเนื้อหา และทำนองเพลงอานาซิด โดยคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน

ในส่วนของหลักการศาสนาอิสลามเกี่ยวกับการขับร้องในมุมมองของนักวิชาการศาสนา เกี่ยวกับอานาซิดนั้น พบว่า ผู้ที่ให้ข้อมูลทั้งหมดมีแนวคิดเดียวกัน คือ อานาซิดควรเป็นไปตาม วัตถุประสงค์และเป้าหมายเดิม คือ ควรเป็นการขับร้อง และเนื้อหาที่ถูกต้องตามหลักการศาสนา ไม่มีเนื้อหาที่ล้อแหลมหรือขัดกับหลักการ คุณธรรม จริยธรรม ไม่ควรมีเรื่องดนตรีเข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลบางท่านได้กล่าวว่า เนื่องจากสภาพสังคม และวัฒนธรรมในพื้นที่ได้ถูกรุกค้ำจาก ปัจจัยภายนอกค่อนข้างมาก โดยเฉพาะเรื่องสื่อที่รุกเข้ามาถึงภายในบ้าน ซึ่งในบางครั้งอานาซิดเองก็ ต้องมีการปรับตัวเพื่อการสู้รับกับสิ่งเหล่านั้น

โดยในบางครั้งอาจเห็นว่า อานาซิดในปัจจุบันมีการนำดนตรีทำนองมาใช้เพิ่มมากขึ้น เพื่อ ดึงดูดความสนใจเด็ก เยาวชน รวมทั้งในบางครั้งก็มีการปรับเปลี่ยนในเรื่องการแต่งกายให้มีความ ทันสมัย สวยงามมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ทั้งผู้รับฟัง และผู้ทำการผลิต และถ่ายทอดอานาซิดควรมีการ พิจารณาอย่างถี่ถ้วนว่า การปรับเปลี่ยนดังกล่าวมีความเหมาะสมมากน้อยขนาดไหน และวางอยู่ใน หลักเกณฑ์ของศาสนาอิสลามหรือไม่

ในส่วนของคุณข้อมูลเกี่ยวกับอานาซิดกับการปรับเปลี่ยน และเปลี่ยนแปลงนั้น ผู้ให้ข้อมูลใน โครงการวิจัยเรื่องนี้ได้กล่าวว่า อานาซิดปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนบางส่วนที่เป็นองค์ประกอบ แต่ ในส่วนที่เป็นแก่นหรือโครงสร้างและวัตถุประสงค์หลัก ส่วนใหญ่ยังคงเป็นไปตามเจตนารมณ์ คือ การสรรค์สร้างบทเพลงเพื่อเรียกร้องมนุษย์ไปสู่การทำดี การรู้จักพระเจ้า จริยวัตรอันควรสรรเสริญ ของท่านศาสดา และการปฏิบัติภายใต้กรอบคุณธรรม จริยธรรมของอิสลาม

ในส่วนของการปรับเปลี่ยนเชิงองค์ประกอบ ได้แก่ รูปแบบการแต่งกายที่ดูทันสมัย และมีสีสันมากขึ้น การนำเครื่องดนตรีเข้ามาเกี่ยวข้อง รูปแบบของสื่อที่นำเสนอมีความหลากหลายมากขึ้น เช่น มีการนำเสนอทางโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต การจัดเวทีคอนเสิร์ตต่าง ๆ

ด้านปัญหาของอานาซิดในปัจจุบันที่พบ คือ ปัญหาทางด้านภาษาที่ทั้งผู้ขับร้องที่เป็นเยาวชน และผู้ฟังขาดทักษะและความเข้าใจในภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษามลายู ซึ่งทำให้การสื่อสารด้านเนื้อหา ความหมายแก่กลุ่มเป้าหมายลดพลัง และประสิทธิภาพลงไป เนื่องจากผู้ที่ขับร้องเองก็ขาดทักษะความเข้าใจในภาษามลายูที่ถูกต้อง ทำให้การถ่ายทอดขาดพลังและความลึกซึ้งกว่าที่ควรจะเป็น

ด้านภาวะปัญหาของอานาซิดที่ประสบอยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่พบในปัจจุบัน ผู้ให้ข้อมูล โดยเฉพาะครูตาดีกาในพื้นที่ที่ทำการดูแลเกี่ยวกับเรื่องอานาซิดได้สะท้อนให้เห็นว่า ในสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่เช่นในปัจจุบันนี้ เป็นสิ่งที่บั่นทอนต่อพัฒนาการด้านการนำอานาซิดมาใช้ในการปลูกฝังเยาวชน และการปลูกสำนึกผู้คนในการร่วมคิดร่วมทำในสิ่งที่ดี เนื่องจากการขาดพื้นที่ในการแสดง และนำเสนออานาซิด โดยในอดีตอานาซิดสามารถนำมาใช้ในวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้ในทุกพื้นที่ ทุกเวลา โดยเฉพาะในช่วงตอนกลางคืนซึ่งเป็นช่วงการจัดกิจกรรมโรงเรียน ชุมชน รวมทั้งเครือข่ายตาดีกาในพื้นที่ ผ่านรูปแบบการจัดการประกวด แข่งขันต่าง ๆ

ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีการนำเสนอให้มีการเพิ่มที่ในการขยายโอกาสการนำอานาซิดดังกล่าวมานำเสนอแก่สังคมทั้งในและนอกพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ผ่านรูปแบบสื่อที่มีความหลากหลาย เช่น โทรทัศน์ วิทยุ รวมทั้งการสร้างเครือข่ายอานาซิดทั้งภายในพื้นที่ และการนำเสนอแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอานาซิดแก่ประชาชนในต่างพื้นที่อีกด้วย โดยองค์การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่สามารถให้การสนับสนุน ภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่

5.2 บทบาท และความสำคัญของบทร้องอานาซิดต่อประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ด้านบทบาท และความสำคัญของบทร้องอานาซิดต่อประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ผลจากการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า

อานาซิดถือเป็นบทเพลงที่มีบทบาท คุณค่า และความสำคัญต่อพื้นที่สามจังหวัดชายแดน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อเด็ก เยาวชน ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในตาดีกา โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะอานาซิดเป็นส่วนหนึ่งของการขับร้องที่มีเนื้อหาในการส่งเสริมการปลูกฝังด้านคุณธรรม ให้คงมั่นอยู่ในหลักการศาสนาอิสลาม จริยธรรมแก่เด็กและ

เยาวชน รวมทั้งมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาความมั่นใจ และการแสดงออกให้แก่เด็ก และเยาวชนในพื้นที่

โดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการต่อทักษะในการใช้ภาษามลายูในการขับร้องซึ่งถือเป็น -
เอกลักษณ์ ของมุสลิมในพื้นที่ การเข้าใจความหมายของเนื้อหา รวมทั้งการสื่อไปยังผู้ฟังโดยการขับ
ร้อง โดยผู้ที่เป็นครูตาติกา ครูปอเนาะหรือโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามารถใช้เป็น
เครื่องมือในการอบรมสั่งสอนในรูปแบบการสร้างการเรียนรู้ให้เด็กมีความรู้สึกรักสนุก เพลิดเพลิน
โดยไม่รู้ตัวว่ากำลังได้รับการสอนอยู่ ซึ่งถือเป็นแนวทางที่สำคัญสำหรับรูปแบบของการจัดการ
เรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นสื่อ โดยที่ผู้เรียนเองก็มีเกิดความสุขจากการเรียนรู้เช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ อานาซิดยังถือได้ว่ามีบทบาทที่สำคัญในการสร้างสันติสุขในพื้นที่ เนื่องจาก
เนื้อหามุ่งเน้นให้มนุษย์ประกอบคุณงามความดี หลีกเลี่ยงการทำชั่ว ซึ่งหากมองในสภาวะการณ์
ปัจจุบัน ท่ามกลางความตึงเครียดในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อานาซิดเปรียบเสมือน
ตัวเชื่อมที่สำคัญระหว่างเด็ก เยาวชน ชาวบ้านในชุมชน ในการเปิดและสร้างพื้นที่ในการคิดดี ทำดี
ร่วมกันผ่านการถ่ายทอดสู่บทร้องอานาซิดที่สามารถโน้มน้าวจิตใจผู้คนให้หันมารักกัน ทำความดี
ต่อกัน รวมทั้งเป็นการสร้างความสุข คลายความเครียดแก่คนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

โดยในส่วนของตัวแทนเยาวชนซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ในพื้นที่ได้แสดงทัศนะและความรู้สึกต่อ
อานาซิดว่า เปรียบเสมือนพื้นที่ในการหล่อหลอมเด็ก เยาวชนให้เป็นคนดี และเป็นบ่าวหลอมที่
สำคัญในการสร้างความกล้าและความมั่นใจในการแสดงออกแก่เด็กในพื้นที่สามจังหวัดชายแดน
ภาคใต้แห่งนี้

5.3 แนวทางการอนุรักษ์บทร้องอานาซิดโดยการมีส่วนร่วมของเยาวชนในพื้นที่สาม - จังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการวิจัยต่อวัตถุประสงค์ในเรื่องแนวทางการอนุรักษ์บทร้องอานาซิดโดยการมี
ส่วนร่วมของเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถสรุปได้ว่า ตาติกา ปอเนาะ
โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ชุมชน และสถาบันการศึกษาในระดับอุดมการศึกษาในพื้นที่
บางแห่ง ได้มีส่วนสำคัญในการอนุรักษ์ และสืบทอดบทร้องอานาซิด โดยใช้กระบวนการใน
รูปแบบการสอน ถ่ายทอดบทร้องอานาซิดแก่เด็กเยาวชนตั้งแต่ศึกษาในตาติกา การสนับสนุน
กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับอานาซิด ทั้งในรูปแบบการจัดกิจกรรมแสดงอานาซิดในโรงเรียน ใน
ชุมชนในช่วงเทศกาลที่สำคัญทางศาสนา เช่น วันรายอ ตลอดจนการจัดกิจกรรมอานาซิดในลักษณะ
ของการแข่งขันโดยความร่วมมือของเครือข่ายในอานาซิดในพื้นที่ ซึ่งถือเป็นแนวทางที่สำคัญในการ
สืบทอดและอนุรักษ์อานาซิดให้คงอยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้แห่งนี้

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะเวลาแห่งการกระจายอำนาจสู่พื้นที่ ท้องถิ่นทั่วประเทศ จะพบว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารการปกครองส่วนตำบล ได้เข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในการสนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอานาซิด ซึ่งถือเป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญในการปรับกลยุทธ์ในการทำงานเพื่อการเข้าถึงพื้นที่ในจังหวัดชายแดนแห่งนี้

โดยที่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอานาซิดได้สะท้อนมุมมองให้เห็นเกี่ยวกับการสนับสนุนดังกล่าวว่า ควรมีการเปิดพื้นที่เพื่อการจัดกิจกรรม การนำเสนอ รวมทั้งการแข่งขันเกี่ยวกับอานาซิดอย่างต่อเนื่อง และมีการสร้างเครือข่ายเพื่อการเชื่อมโยงกันระหว่างโรงเรียนคาทอลิก โรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลาม สถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยกลุ่มที่มีความเข้มแข็งสามารถเข้ามาหนุนเสริมและเป็นพี่เลี้ยงแก่เยาวชนหรือคาทอลิกที่ยังไม่พร้อมในเรื่องอานาซิด ผ่านการดำเนินการในรูปแบบโครงการต่าง ๆ ที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยเฉพาะควรมีการดูแลในเรื่องเนื้อหาอานาซิด รวมทั้งการแต่งกายให้มีความเหมาะสม การใช้ภาษามลายูซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของคนในพื้นที่แห่งนี้ควรได้รับการพัฒนา และส่งเสริม เนื่องจากเดิมอานาซิดได้เข้ามายังพื้นที่แห่งนี้ด้วยภาษามลายู และคนในพื้นที่มีการใช้ภาษามลายูในชีวิตประจำวัน จึงควรมีการพัฒนาทักษะในเรื่องนี้ในการนำมาใช้ผ่านการนำเสนอในรูปแบบอานาซิดด้วย

รวมทั้งควรมีการเปิดช่องทางการสื่อสารเพื่อสืบทอดอานาซิดให้ความหลากหลาย เช่น ทางวิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต และการแสดงแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับต่างประเทศอื่นอีกด้วย

อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยในเรื่องอานาซิด เสียงจับขานแห่งสันติภาพ ผู้วิจัยพบว่าอานาซิดในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีพัฒนาการในพื้นที่มาอย่างยาวนาน และได้มีการผสมผสาน กลมกลืนกับวัฒนธรรม ภาษา ความคิด และรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในพื้นที่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปรากฏการณ์ที่เป็นเอกภาพของประชากรในภูมิภาคอาเซียนที่มีการใช้ภาษามลายู ทั้งในส่วนของประเทศมาเลเซียซึ่งมีอาณาเขตทางชายแดนติดต่อกับพื้นที่ชายแดนภาคใต้ รวมทั้งประเทศอินโดนีเซียที่อยู่ห่างไกลออกไป แต่เปรียบเสมือนดั่งกำเนิดในการถ่ายทอดวัฒนธรรมการขับร้องอานาซิดจากโลกอาหรับเข้ามายังพื้นที่ชายแดนภาคใต้แห่งนี้

ฉะนั้นความเหมือนในความต่างระหว่างอานาซิดที่ได้ก่อกำเนิดมาในพื้นที่แห่งนี้ กับประเทศเพื่อนบ้านที่สังเกตได้ชัด ได้แก่ ภาษามลายูที่ใช้ในการสื่อสาร และถ่ายทอดอานาซิด ซึ่งอย่างไรก็ตามแล้วในเบื้องต้นว่า มีการใช้ภาษามลายูในการขับร้องซึ่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยก็เช่นเดียวกัน แต่ในปัจจุบันอาจมีการแทรกใช้ภาษาอาหรับและภาษาไทยบ้าง แต่น้อยมาก และทั้งผู้ฟังและผู้ขับร้องอานาซิดต่างก็สะท้อนความรู้สึกเช่นเดียวกันว่า หากจะมุ่งฟังอานาซิดให้สัมผัสได้ถึงอารมณ์ ความรู้สึกแบบดั้งเดิมแล้ว ต้องฟังจากต้นฉบับในภาษามลายู

ส่วนจุดมุ่งหมายอานาซีตตั้งแต่ดั้งเดิมจะมุ่งเน้นในเรื่องการส่งเสริม กระตุ้นให้ประกอบคุณงามความดี ตามแนวทางศาสนาอิสลาม รวมทั้งการรู้จักพระเจ้า ศาสดา อันนำไปสู่การยำเกรงต่อพระองค์ และการปฏิบัติตามแนวทางที่คิงามของท่านศาสดา ซึ่งเมื่อพิจารณาเชิงเนื้อหาแล้วจะพบว่ามีส่วนสำคัญในการจรจรโลกคุณธรรมอันคิงามแก่สังคม

ทั้งนี้ หากพิจารณาด้านสภาพปัญหาของการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมเก่าแก่ของชาติหรือท้องถิ่นในปัจจุบัน จะพบว่าได้ถูกรุกล้ำด้วยปัจจัยต่าง ๆ หลาย ๆ ด้าน ซึ่งปัจจัยที่สำคัญที่ได้รับการสะท้อนเป็นอย่างมากในการวิจัยเรื่องนี้ ได้แก่ การรุกรานของสื่อที่ไม่ได้รับการคัดกรอง และมีการนำเสนอแก่เด็ก เยาวชน ซึ่งอานาซีตเองก็ได้รับผลกระทบจากปัญหานี้เช่นเดียวกัน โดยนอกเหนือจากเข้ามา และมีเนื้อหาสาระที่มอมเมาเด็ก เยาวชนให้หลงใหลต่อวัฒนธรรมที่ขัดกับ ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมอันคิงามในพื้นที่แล้ว ยังเป็นสาเหตุหลักในการคิงเวลาของเยาวชนในการทำกิจกรรมเกี่ยวกับอานาซีต และกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญอื่น ๆ ซึ่งองค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านสื่อ และวัฒนธรรมแห่งชาติ ควรที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล และคัดกรองพื้นที่ในการนำเสนอสื่อที่ไม่เหมาะสมเหล่านั้นด้วย

ด้านการคงอยู่เพื่อการสืบทอด และอนุรักษ์การขับร้องอานาซีตในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้แห่งนี้ ผู้วิจัยมีทัศนะว่าหน่วยงาน โดยเฉพาะภาครัฐ องค์กรการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ควรสนับสนุน ส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอานาซีตอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะหากพิจารณาในด้านความมั่นคงในพื้นที่ อานาซีตถือได้ว่ามีบทบาทที่สำคัญในการสร้าง และหล่อหลอมเด็ก เยาวชนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม อันสามารถพัฒนาไปสู่การสร้างคนที่ดีมีคุณค่าแก่สังคม และยังนำไปสู่การสร้างเครือข่ายการทำดีในพื้นที่อีกด้วย

ทั้งนี้ การสนับสนุนอานาซีตจึงมีความหมายต่อบริบททางพื้นที่ สังคม วัฒนธรรมความเชื่อที่มีลักษณะเฉพาะในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้แห่งนี้ อย่างไรก็ตามมีทางเลือกได้ ซึ่งการสนับสนุนอานาซีตถือเป็นแนวทางหนึ่งในการเข้าถึงพื้นที่ รวมทั้งการสร้างเข้าใจอันดีต่อวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายระหว่างผู้คนที่ทั้งใน และนอกพื้นที่ รวมทั้งการสร้าง ความมั่นใจ ไว้วางใจกันระหว่างคนในพื้นที่และหน่วยงานของรัฐมากขึ้น

โดยที่สิ่งที่ไม่ควรมองข้ามในเรื่องของสภาพปัญหาอานาซีตที่กำลังประสบปัญหาอยู่ในปัจจุบัน คือ การเสื่อมถอยของการใช้ภาษามลายู ซึ่งเป็นภาษาดั้งเดิมที่ใช้ในการสื่อสารประจำท้องถิ่นชายแดนใต้แห่งนี้ แต่จากการพบปะ พูดคุยกับกลุ่มเป้าหมายในโครงการวิจัยเรื่องนี้ รวมทั้งประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้พบโดยตรงด้วยตนเอง พบว่า ประชาชนในพื้นที่กำลังประสบกับภาวะสึกรมรณะทางด้านภาษาของตนเอง ไม่เข้าใจภาษามลายูที่สามารถใช้ในการสื่อสารอย่างเป็นทางการระหว่างภูมิภาคอาเซียน ซึ่งภาษาที่ใช้ในการขับร้องอานาซีตก็ใช้ภาษามลายูกกลางเช่นเดียวกัน ภาวะความเสื่อมถอยนี้ก่อให้เกิดการชะงักงัน และการผลิตงานอานาซีตที่ขาดความลึกซึ้งทางด้านสุนทรียภาพทางภาษา เนื่องจากหากผลิตงานอานาซีตที่ใช้ภาษา คำศัพท์ที่สูงและยากเกินไป ผู้ขับ

ร้องก็ไม่สามารถเข้าใจได้ และไม่สามารถสื่ออารมณ์ได้ถึงตามเนื้อหาอันซาซิด รวมทั้งในส่วนของ ผู้ฟังก็ไม่สามารถรับรู้ รับรสความไพเราะ และความหมายที่ลึกซึ้งของภาษานั้นได้ ปรากฏการณ์ เหล่านี้ จึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อภาษา และความถดถอยด้านวัฒนธรรมการขับร้องอันซาซิด

นอกจากนี้ หากสังเกตภาวะการณ์การรุกรานของสถานบันเทิงที่ไม่เหมาะสม และขัดกับ หลักการของศาสนาอิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้แล้วจะพบว่า ผู้เพลง และสถานบันเทิง คาราโอเกะ สามารถดึงดูดเด็ก และเยาวชนให้เข้าไปขับร้องและบางส่วนอาจมีการเข้าไปประพฤติ ปฏิบัติสิ่งที่ขัดแย้งและห้ามทางหลักการศาสนาอิสลาม ทั้งในเรื่องการคลุกคลีกันระหว่างหญิงชาย การสัมผัสเนื้อตัวกัน รวมทั้งการขับร้องโดยมีเสียงดนตรี ภาพและเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมต่อเด็ก และ เยาวชนอีกด้วย ปรากฏการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ผู้วิจัยได้เกิดแนวคิด ที่ต้องการเสนอแนะให้ ผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการดูแลเด็ก และเยาวชน สถานบันเทิงได้ร่วมกันสอดส่อง ดูแลความเหมาะสม รวมทั้งอาจคิดในเชิงยุทธศาสตร์ในเรื่องการนำอันซาซิดมาใช้ในการดึงดูด เยาวชนให้เข้าถึงศาสนาแทนที่ดนตรี และกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมอื่น ๆ ที่ปรากฏในท้องที่ในขณะนี้

ซึ่งผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นเป็นอย่างยิ่งว่า เด็ก และเยาวชนในพื้นที่จะสามารถเป็นพื้นที่เพื่อที่ สำคัญในการอนุรักษ์ สืบทอดอันซาซิด รวมทั้งประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไปใน พื้นที่ชายแดนภาคใต้แห่งนี้

ข้อเสนอแนะจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

จากการดำเนินการวิจัยโครงการ อันซาซิดเสียงขับขานแห่งสันติภาพ สามารถสรุปผล ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ดังนี้

จากการพบปะผู้ที่เกี่ยวข้องกับอันซาซิด โดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้รับข้อเสนอแนะ ที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับงานวิจัย โดยแบ่งประเภทข้อเสนอแนะเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ข้อเสนอแนะจาก ผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ และข้อเสนอแนะจากนักวิจัยเองในฐานะเป็นผู้เก็บรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล และการสังเกตการณ์ปรากฏการณ์ในพื้นที่ ตามข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะจากผู้ให้ข้อมูล/พื้นที่

1. การดูแลในเรื่องเนื้อหา ดนตรี และเครื่องแต่งกายที่ใช้ในการขับร้องอันซาซิด

หน่วยงาน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับอันซาซิด ควรมีการดูแล เข้มงวดในเรื่องเนื้อหาอันซาซิดให้ดำรง ตามเจตนารมณ์เดิม คือ อยู่ในขอบเขตของศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะในเรื่องการนำเครื่องดนตรีเข้า มาเกี่ยวข้องกับการอันซาซิด ควรพิจารณาให้มีความเหมาะสมตามหลักการดั้งเดิม การแต่งกายของผู้ ขับร้องอันซาซิด โดยเฉพาะผู้ที่เป็นสตรี ควรแต่งกายอย่างเรียบร้อย รัดกุม มิดชิด ไม่นำการดึงดูด สายตาจนเกินไป อันอาจนำไปสู่การเกิดฟิตนะส์ (ความสับสนวุ่นวาย)

2. ภาษาที่ใช้ในการขับร้องอานาซิด

รากเหง้าดั้งเดิมของภาษาที่ใช้ในการขับร้องอานาซิดในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ภาษามลายูกลาง ฉะนั้นการขับร้องอานาซิดของประชาชนในพื้นที่ในปัจจุบันจึงควรให้ความสำคัญในเรื่องนี้ โดยที่ ผู้ขับร้องอานาซิดควรมีความรู้ ทักษะ ความสามารถในการใช้ภาษามลายูในเกณฑ์ที่สามารถเข้าใจ และสื่อสารแก่ผู้รับสาร รับฟังอานาซิดได้ รวมทั้งการสร้างสรรค์ เนื้อหาเพลงที่เป็นภาษามลายูที่มีคุณภาพ และสุนทรียภาพทางอารมณ์ทั้งแก่ผู้ขับร้อง และผู้ฟัง

ในส่วนหน่วยงานและองค์กรที่รับผิดชอบ ควรมีการรณรงค์ในการใช้ภาษามลายูในการประกวดแข่งขันเพลงอานาซิด เพื่อรักษาความเป็นอัตลักษณ์ และสามารถสื่อสารอานาซิดได้ในวงกว้างยิ่งขึ้น ทั้งภายใน และภายนอกประเทศ เช่น ประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย อันเป็นการยกระดับอานาซิดในพื้นที่ไปสู่ภายนอกได้มากยิ่งขึ้น

3. การเปิด และสร้างพื้นที่อานาซิด

จากผลการวิจัยเรื่องอานาซิด เสียงขับขานแห่งสันติภาพ ทำให้ทราบว่าอานาซิดถือเป็นสื่อสำคัญในการสร้างสันติภาพในพื้นที่ ฉะนั้นผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อเสนอแนะในเรื่อง การเปิดและสร้างพื้นที่ในการสนับสนุน และส่งเสริมอานาซิดในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพบริบทในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ เช่น ราชการ หน่วยงานระดับท้องถิ่น หรือองค์กรบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรจัดสรรทุนสนับสนุนกิจกรรมด้านอานาซิดแก่เยาวชนในพื้นที่ โดยเฉพาะเยาวชนที่ศึกษาในสถาบันศาสนา ปอเนาะ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่ ให้มีการจัดการประกวดเพื่อแข่งขันผู้ที่มีความสามารถด้านอานาซิด รวมทั้งนำผู้ที่ชนะเลิศการประกวดดังกล่าวไปนำเสนอการขับร้องอานาซิดทางสื่อต่าง ๆ ในพื้นที่ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เพื่อสร้างกำลังใจแก่ผู้ที่ได้รับการคัดเลือก รวมทั้งสร้างแรงบันดาลใจแก่เยาวชนคนอื่น ๆ ในพื้นที่ที่ต้องการพัฒนาทักษะความสามารถ และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

นอกจากนี้ ควรมีการส่งเสริม และการประกวดการแต่งเนื้อร้อง และทำนองอานาซิด เพื่อเป็นการส่งเสริมการสร้างสรรคบทเพลงอานาซิดที่ดี มีเนื้อหาที่มีคุณค่าแก่สังคม รวมทั้งเป็นแนวทางในหนึ่งในการสร้างกำลังใจแก่ผู้แต่งเพลง อันจะนำไปสู่การก่อเกิดพัฒนาการของอานาซิดในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

4. ช่องทาง หรือสื่อในการนำเสนออานาซิด

ในที่นี้ผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ให้การเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องช่องทางการนำเสนออานาซิดผ่าน 2 รูปแบบด้วยกัน ได้แก่

- 4.1 นำเสนอทางด้านสื่อ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ในท้องถิ่นแก่ผู้ที่ชนะการประกวดเพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้ชนะการประกวด รวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนคนอื่น ๆ ในพื้นที่ ในการให้ความสนใจกิจกรรมที่ดีมีประโยชน์ และส่งเสริมเยาวชนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรม
- 4.2 การนำเสนออานาซิดของเยาวชนทุกกลุ่ม ชุมชน ตาดิกา โรงเรียน ที่มีความสนใจและต้องการนำเสนอการแสดง ขับร้องอานาซิด ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ทั้งในพื้นที่ และนอกพื้นที่ซึ่งเป็นผู้กระแสหลัก เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมชายแดนใต้ นอกจากนี้แนวทางในการสื่อให้คนภายนอกได้รับรู้ สื่อเว็บไซต์ ถือเป็นสื่อหนึ่งที่มีความน่าสนใจ เนื่องจากเป็นช่องทางในใช้งบประมาณในการลงทุนที่ประหยัด และสามารถนำเสนอได้สู่วงกว้างระดับนานาชาติ

5. การสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ควรมีการกำหนดหน่วยงาน องค์กรที่ชัดเจนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลอานาซิดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และควรกำหนดเป็นเชิงนโยบายในการวางแผนงานสนับสนุนด้านกิจกรรม และงบประมาณ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวกับอานาซิดมีความต่อเนื่อง นอกจากนี้ ชุมชน ผู้ปกครองควรเข้ามามีส่วนในการให้การสนับสนุนอานาซิดอย่างต่อเนื่อง ทั้งในเรื่องการสนับสนุนบุคลากรในการเข้าร่วมกิจกรรมด้านอานาซิด หรือการสนับสนุนด้านงบประมาณ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอันชี้ให้เห็นถึงความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง รวมทั้งจะเป็นแนวทางในการส่งเสริมอานาซิด ซึ่งเป็นรูปแบบการแสดงออกทางศิลปวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ให้มีความยั่งยืนสืบไป

ข้อเสนอแนะจากนักวิจัย

ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับอานาซิด โดยมีเป็นรายละเอียด ดังนี้

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกิจกรรมอานาซิด

1. การสนับสนุนเกี่ยวกับกิจกรรมอานาซิด โดยที่ควรจะมีการจัดตั้ง หรือกำหนดหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องด้านศิลปวัฒนธรรม ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และหน่วยงานในระดับประเทศ เพื่อรับผิดชอบศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะอานาซิด ซึ่งเป็นศิลปะด้านการขับร้องของชาวมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการกำหนดเชิงแผนนโยบายเพื่อจัดสรรงบประมาณมาดำเนินการในเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง

2. การสร้างเครือข่ายอานาซิดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องด้านอานาซิด ได้สนับสนุนแนวทางในการสร้างเครือข่ายอานาซิดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และการสร้างเครือข่ายอานาซิดกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ประเทศมาเลเซีย

อินโดนีเซีย เพื่อนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านอานาซิดในส่วนของศิลปินอานาซิด และหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนอานาซิด อันนำไปสู่การพัฒนาการขับร้องอานาซิดในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป

โดยเฉพาะการสร้างเครือข่ายในกลุ่มโรงเรียนตาดีกา โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เพื่อร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนาการขับร้องอานาซิด และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอานาซิด ซึ่งการทำงานในลักษณะเครือข่ายจะเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างความเข้มแข็งให้เกิดการพัฒนาการด้านอานาซิดแก่เยาวชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

3. การจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับอานาซิดในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

4. การสนับสนุนด้านงบประมาณ เพื่อจัดการประกวด สนับสนุนการแต่งบทเพลงโดยศิลปิน ผู้รู้ด้านอานาซิด ในพื้นที่ โดยเฉพาะเนื้อหาอานาซิดที่เน้นในเรื่องการสร้างความเข้าใจระหว่างพี่น้องประชาชนภายในชาติ การสร้างความเข้าใจในความแตกต่างด้านศาสนา ความเชื่อ และการปฏิบัติ การสร้างสันติภาพในการดำรงอยู่ท่ามกลางความหลากหลาย และความเป็นพหุวัฒนธรรม

5. หน่วยงาน องค์กร ที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุน และกำหนดแผนงานในการสร้างแกนนำด้านอานาซิด โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ เพื่อให้เกิดแกนนำเยาวชนในการสร้างสรรค์กิจกรรมด้านอานาซิด และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนในพื้นที่ในการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

6. หน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องด้านอานาซิด และการส่งเสริมด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ควรมีการสนับสนุน และกำหนดแผนงานด้านการจัดการอบรมด้านอานาซิดแก่เยาวชน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม หรือตาดีกาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความสนใจด้านอานาซิด ซึ่งในการจัดการอบรมดังกล่าวควรมีการเชิญผู้รู้ ศิลปินด้านอานาซิดทั้งในและนอกพื้นที่ มาร่วมเป็นวิทยากรในการอบรม เพื่อเป็นการสานต่อด้านวัฒนธรรมการขับร้องจากชนรุ่นหนึ่งไปยังรุ่นหนึ่ง

7. การเปิดพื้นที่โดยการจัดเวทีประจำเดือนในพื้นที่สาธารณะ เพื่อนำเสนออานาซิดในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น ในสวนสาธารณะของจังหวัด อำเภอ หรือตำบล เพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนที่สนใจ และต้องการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ได้ใช้พื้นที่ในการแสดงออก และพบปะเพื่อนเยาวชนที่สนใจในเรื่องอานาซิดเช่นเดียวกัน

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัย

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางในการสร้างเครือข่าย ความร่วมด้านอานาซิดระหว่างกลุ่มโรงเรียนตาดีกา และโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในเรื่องบทบาทของหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการให้การสนับสนุนแผนงานด้านอานาซิด และการขับร้อง การแสดงด้านศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นที่สอดคล้องกับบริบท วัฒนธรรมประเพณี และความเชื่อของประชาชนในพื้นที่สามจังหวัด ชายแดนภาคใต้

3. ควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่องแนวทางการสร้างแกนนำเยาวชนในการถ่ายทอดอานาซิด แก่เพื่อนเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และศึกษาวิจัยผลต่อเนื่องความเปลี่ยนแปลง ของเยาวชนที่ได้รับการอบรม และเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ กับกลุ่มแกนนำเยาวชนด้าน อานาซิดในพื้นที่

Prince of Songkla University
Pattani Campus